

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning av statsmedel för handräckning i vissa fall enligt 72 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; given Stockholms slott den 19 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. Malm.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 19 mars 1924.*

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Malm, anför:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 december 1923 har riksdagens justitieombudsman gjort framställning om åtgärder för beredande av ersättning utav statsmedel till polismyndighet i stad för viss handräckning enligt 72 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

I skrivelse den 20 december 1923 har statens fattigvårdsinspektör framställt förslag av ungefärligen enahanda innehåll.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 124 häft. (Nr 162). 604 24 1

Jag anhåller att nu få för Kungl. Maj:t anmäla dessa framställningar, och torde till en början få lämna en redogörelse för innehållet i nu gällande bestämmelser i förevarande ämne.

Gällande
bestämmelser
angående
handräkning
och ersättning
av statsmedel
härför.

I 71 § av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården stadgas, bland annat, att, om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller adoptivbarn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård enligt 1 § i lagen måste lämnas någon av dem, han är skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete.

Enligt 72 § av samma lag har vederbörande polismyndighet att på begäran meddela handräkning dels för delgivning av föreläggande, som i 71 § sägs, dels för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma sådant föreläggande, dels ock för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han varit intagen. Dylig handräkning skall meddelas utan kostnad för fattigvårdsstyrelsen eller anstalten.

Beträffande tillkomsten av dessa lagbestämmelser må här erinras om följande.

I det av fattigvårdslagstiftningskommittén år 1915 avgivna betänkandet med förslag till lag om fattigvården hade i 72 § 2 mom. av lagförslaget upptagits en bestämmelse av innehåll att den, vilkens minderåriga barn eller hustru enligt 1 § åtnjöte fattigvård, som icke vore allenast tillfällig, under vissa förutsättningar vore skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom anvisat arbete, samt att för delgivning av föreläggande, som här sades, polismyndighet hade att på begäran meddela handräkning utan kostnad för fattigvårdsstyrelsen.

I 73 § av kommitténs förslag föreskrevs att, om försörjningspliktig underlåte att efterkomma föreläggande, som i 72 § 2 mom. avsåges, Konungens befallningshavande hade att meddela handräkning för hans inställande till arbetet. Detsamma skulle gälla om understödstagare eller försörjningspliktig, som vore intagen å fattigvårdsanstalt, olovligen avveke från anstalten.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 135) till 1918 års lagtima riksdag med förslag till lag om fattigvården m. m. hade kommittéförslagets 72 och 73 §§ erhållit det innehåll, som nu innefattas i 70, 71 och 72 §§ i lagen. Vid propositionens avlåtande yttrade föredragande departementschefen beträffande efterhållandet av försumliga familjeförsörjare, att det vore av största vikt, att vederbörande myndigheter utan onödig tidsutdräkt härvid kunde gå fattigvårdsstyrelserna tillhanda. Kommitténs förslag, att handräkning för inställande till förelagt arbete skulle lämnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, innebure en omgång, då utredning genom polismyndighet i de flesta fall komme att erfordras och därmed tillfälle ej sällan skulle lämnas försörjarna att draga sig undan. Enligt departementschefens uppfattning borde ifrågavarande handräkning utan olägenhet kunna överlämnas på landet åt landsfiskalerna och i stad åt magistrat eller poliskammare, där sådan funnes. Därigenom vunnes, att en och samma myndighet finge låta delgiva

föreläggandet och besluta över den handräckning, vilken så snabbt som möjligt borde följa på underlåtenheten att å bestämd tid inställa sig till arbetet. Handräckning för återförande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, syntes departementschefen med ännu större trygghet kunna anförtros åt underordnad polismyndighet. Ifråga om kostnad för handräckning innehölle kommittéförslaget i 72 §, att delgivning av föreläggande skulle ske utan kostnad för fattigvårdsstyrelsen. Med det av kommittén föreslagna stadgandet i 73 § skulle tydligen även i där omnämnda fall handräckningen kommit att meddelas kostnadsfritt för sökanden. Efter den ändring, som av departementschefen föreslagits rörande handräckningens meddelande, syntes det böra uttryckligen stadgas, att densamma ej skulle medföra kostnader för fattigvårdsstyrelse eller anstalt. Åtskilliga omständigheter talade emellertid för att landsfiskal erhöles ersättning av statsmedel för de av dylika handräckningar föranledda resekostnader, och departementschefen ämnade framdeles i samband med förslag om anslag till bestridande av vissa andra av lagförslaget föranledda kostnader även till behandling upptaga frågan om ersättning åt kronobetjäning för dylik handräckning.

Vad sålunda anförts och föreslagits lämnades av riksdagen utan erinran.

Vid avlåtande till samma riksdag av proposition angående anslag till anordnande av statsinspektion över fattigvården m. m. (nr 168) upptog departementschefen sedermera till behandling frågan om ersättning av statsmedel till kronobetjäningen för, bland annat, handräckning i vissa fall enligt den föreslagna fattigvårdslagen och anförde därvid, att det såväl enligt då gällande fattigvårdsförordning som enligt Kungl. Maj:ts förslag till fattigvårdslag ankomme på kronobetjäningen att företaga undersökningar och utredningar samt att i vissa fall meddela handräckning. Från olika håll hade påyrkats, att i de i 72 § av Kungl. Maj:ts förslag till lag omförmälda fall av handräckning kronobetjäningen skulle tillerkännas gottgörelse för resekostnader. Det syntes departementschefen vara rimligt och rättvist, att landsfiskalerna erhöles gottgörelse för de resekostnader och särskilda utgifter, som föranleddes av ifrågavarande polisundersökningar och utredningar i mål och ärenden enligt fattigvårdslagen ävensom av handräckning enligt nämnda lag. Dessa resekostnader och särskilda utgifter syntes alltid böra bäras av statsverket och ersättas i den ordning, som stadgades i kungörelsen den 31 december 1908 angående ersättning åt kronofogdar och länsmän för vissa av deras polisverksamhet föranledda utgifter m. m.

I sin med anledning av sistnämnda proposition avlätna skrivelse (nr 264) förklarade riksdagen sig icke hava någon erinran att göra däremot, att, på sätt i propositionen hemställts, landsfiskalerna erhöles gottgörelse av statsmedel för de resekostnader och särskilda utgifter, som föranleddes av polisundersökningar och utredningar i mål och ärenden enligt fattigvårdslagen, ävensom av handräckning enligt nämnda lag.

Härefter utfärdade Kungl. Maj:t den 14 juni 1918 kungörelse (nr 455) angående ersättning åt landsfiskaler för vissa av deras polisverksamhet för-

anledda utgifter ävensom för telefonavgifter. I 1 § av denna kungörelse är förordnat, att, då landsfiskal företager tjänsteresa för, bland annat, undersökning eller utredning i mål och ärenden enligt lagen om fattigvården den 14 juni 1918 eller för handräckning enligt nämnda lag, ersättning därför skall utgå av statsmedel enligt gällande resereglemente; dock må dagtraktamente varken under resa eller förrättning beräknas. Enligt 2 § i nämnda kungörelse äger landsfiskal jämväl åtnjuta ersättning av statsmedel för särskild utgift, som han, utöver kostnader för eget behov, måst vidkännas för behörigt verkställande av sådan åtgärd, undersökning eller utredning, som i 1 § sägs.

Såsom av det här anförda framgår utgår till *landsfiskal* ersättning av statsmedel dels för resekostnad i och för undersökning eller utredning i mål och ärenden enligt fattigvårdslagen samt för handräckning enligt samma lag, dels ock för särskilda utgifter för verkställande av åtgärd av nu angiven art. För *polismyndighet i stad* finnes däremot någon motsvarande rätt till ersättning icke medgiven.

I sin förenämnda framställning har justitieombudsmannen, efter en redogörelse för ovan återgivna bestämmelser samt för dessa bestämmelsers tillkomst, omnämnt vissa i regeringsrättens årsbok för år 1921 (sid. 219 o. f.) refererade rättsfall, i vilka av polismyndighet i stad framställt yrkande om ersättning av statsmedel för handräckning till hemtransporterande av försumlig familjeförsörjare, som underlåtit efterkomma föreläggande att inställa sig till arbete å fattigvårdsanstalt, av Kungl. Maj:t avslagits. Justitieombudsmannen har härefter anført följande.

I en nyligen till justitieombudsmannen inkommen skrivelse hade borgmästaren i Uddevalla S. Neiglick, under åberopande av vad som förekommit i ett av nyssnämnda rättsfall — vilket avsett av magistraten i Uddevalla verkställd handräckning — och med förmälan, att handräckning av ifrågavarande slag ånyo begärts hos magistraten, hemställt, att justitieombudsmannen måtte ägna frågan om ersättning till polismyndighet för sådan handräckning den uppmärksamhet, saken till äventyrs kunde förtjäna. Enligt 1918 års kungörelse åtnjote visserligen landsfiskal reseersättning, ehuru ofullständig, då dagtraktamente ej utginge, vid lämnandet av handräckning enligt fattigvårdslagen, men annan polismyndighet finge ej någon som helst ersättning. Man skulle därav kunna frestas antaga, att polismyndigheten vore skyldig att lämna dylik handräckning endast inom eget distrikt, men detta syntes icke vara meningen.

Vad borgmästaren Neiglick sålunda anført syntes justitieombudsmannen värt beaktande.

Av det redan sagda syntes framgå, att polismyndighet i stad icke ansetts berättigad till ersättning för handräckning enligt 72 § fattigvårdslagen, men att landsfiskal ägde att för sådan förrättning uppbära reseersättning. Grunden till skillnaden i nämnda hänseende mellan polismyndighet i stad och på landet syntes vara att söka däri, att det sedan länge ansetts åligga städerna att själva bekosta sitt polisväsen, medan däremot polisväsendet å landet till stor del betraktades såsom en gren av statsförvaltningen.

Beträffande nämnda skyldighet för städerna hade denna fråga redan av justitieombudsmannen berörts i en till Kungl. Maj:t den 31 oktober 1919 avlåten framställning angående en ifrågasatt polisförfattning, intagen i ämbetsberättelsen 1920 sid. 503 o. f. Frågan vore utförligt behandlad dels i en år 1922 framlagd utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket, dels i en samma år framlagd undersökning angående städernas särskilda skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten och dels i en år 1923 offentliggjord utredning angående vissa spörsmål rörande städernas domstolsväsen.

I Stockholm tillkomme högsta polismyndigheten överståthållarämbetet, närmast överståthållarämbetets avdelning för polisärenden. Beslutanderätten i alla de frågor, med vilka överståthållaren icke själv toge befattning, utövades av polismästaren. I de städer utom huvudstaden, där poliskammare eller polismästare funnes, nämligen Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Gävle, Örebro, Eskilstuna, Uppsala, Karlskrona och Lund, utövades enligt särskilt fastställda instruktioner och reglementen polismyndigheten av poliskammaren eller polismästaren. I övriga städer hade polisväsendet av ålder handhafs av borgmästare och råd. Om magistratens organisation i dess egenskap av polisstyrelse samt angående inseendet över polisen, chefskapets utövande samt ansvarets och göromålens fördelning mellan borgmästaren och magistraten hade gemensamma bestämmelser icke blivit utfärdade och ej heller angående polisens allmänna uppgift och åligganden. I allmänhet syntes beträffande organisationen av polisväsendet i sist berörda städer gälla, att magistratens ordförande utövade högsta ledningen, därvid biträdd av stadsfiskalen. Enligt instruktionen för stadsfiskalerna den 24 maj 1918 skulle den befattning med säkerhets-, ordnings- och sundhetspolisen, som stadsfiskal hittills på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk kunde hava utövat, fortfarande åligga honom, intill dess förändrade bestämmelser i ämnet kunde varda av Konungens befallningshavande fastställda, och vore stadsfiskal i avseende å honom tillkommande befattning med polisväsendet pliktig lyda de befallningar, som meddelades honom av Konungens befallningshavande, magistrat, borgmästare eller polismästare eller ock, i stad där magistrat ej funnes, av landsfogde.

Städernas skyldighet att bekosta sitt polisväsen vore icke i lag fastslagen, men hade ansetts tämligen självfallen. I vissa privilegiebrev och resolutioner syntes en sådan skyldighet hava förutsatts. Till Stockholms stad utginge emellertid av ålder ett statsanslag å 28.250 kronor till polisens vidmakthållande, och till somliga städer utbetalades statsbidrag, för att dessa städer vid behov skulle ställa polismanskap till det allmännas förfogande.

Enligt ovanberörda år 1922 framlagda utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket, vilken utredning vore åtföljd av ett flertal författningsförslag för omorganisationens genomförande, skulle rikets hela polispersonal, i huvudsak bestående i städer av polismän och på landsbygden av fjärdingsmän i särskilda fjärdingsmansdistrikt, ställas under ledning av statstjänstemän, närmast landsfiskaler på landet, inberäknat vissa städer samt köpingar och municipalsamhällen, samt stadsfiskaler eller polismästare i övriga städer. Varje län skulle i avseende å polis- och åklagarväsende bilda en enhet med landsfogden såsom chef närmast under Konungens befallningshavande. De tre största städerna skulle var för sig bilda dylika enheter med polismästarna såsom chefer för polisväsendet. Hela polispersonalen i stad och på land skulle kunna användas efter landsfogdens bestämmande var som helst inom hans tjänstgöringsområde. Tillfälligt biträde med polispersonal skulle lämnas från den ene polischefens tjänstgöringsområde till en annans på begäran av denne senare. Stadsfiskalerna skulle bliva stats-

tjänstemän och erhålla samma ställning i förhållande till landsfogden och underordnad polispersonal på platsen som landsfiskalerna. Staten skulle deltaga i kostnaderna för polisväsendets organisation — utom med stats-tjänstemännens avlöning och ersättning för särskilda kostnader i följd av polisverksamheten — genom att bidra till den övriga polispersonalens avlöning med en fjärdedel av viss minimiavlöning samt med samma andel av kostnaden för polispersonalens pensionering.

Beträffande frågan om ersättning av statsmedel för särskilda kostnader i följd av polisverksamheten hade denna blivit behandlad i ett förslag till kungörelse angående ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa av deras verksamhet föranledda utgifter. I nämnda kungörelseförslag, med vars ikraftträdande 1918 års kungörelse skulle upphöra att gälla, hette det i 2 § att, då landsfiskal eller stadsfiskal i fall, då ersättning ej utginge enligt gällande resereglemente, företoge tjänsteresa för, bland annat, undersökning eller utredning i mål och ärenden enligt lagen den 14 juni 1918 om fattigvården eller för handräkning enligt nämnda lag, utginge ersättning därför av statsmedel enligt gällande resereglemente; dock finge dagtraktamente varken under resa eller förrättning beräknas. Enligt 3 § skulle landsfiskal eller stadsfiskal jämväl för särskild utgift, som han, utöver kostnader för eget behov, måst vidkännas för behörigt verkställande av sådan undersökning, utredning eller åtgärd i övrigt, som i 2 § sades, åtnjuta ersättning av statsmedel.

I 16 § i förslag till lag angående polisväsendet i riket stadgades att, om polisman eller fjärdingsman på överordnads befallning tjänstgjorde utom sitt egentliga tjänstgöringsområde, skulle därigenom uppkommande särskilda kostnader bestridas av statsverket.

I motiven till dessa bestämmelser hette det, att med avseende å landsfiskalerna syntes utgångspunkten för gällande bestämmelser angående deras ersättningsrätt hava varit, att de ansetts, en var inom sitt tjänstgöringsområde, skyldiga att utan särskild ersättning verkställa de åtgärder, vilka kunde anses följa av tjänsten utan särskild order. Detta överensstämde med grunderna för resereglementet. Därutöver hade genom 1918 års kungörelse och äldre, därmed jämförliga föreskrifter givits rätt till ersättning endast för vissa angivna fall, i vilka det ansetts särskilt angeläget att förebygga, att befattningshavarna på grund av de med åtgärderna förenade utgifterna skulle kunna draga i betänkande att företaga ett ingripande. Denna utgångspunkt syntes böra bibehållas. Sålunda kunde ej förordas, att ifrågasvarande befattningshavare skulle erhålla ersättning för varje resa, som de företoge såsom åklagare eller polismän. Däremot förefölle det, om man jämförde praxis med författningens syfte, som om någon utsträckning av ersättningsrätten vore påkallad. Med landsfiskalerna borde stadsfiskalerna likställas, då dessa enligt förslaget skulle bliva statstjänstemän och kunna beordras till tjänstgöring utom vederbörande stad. Beträffande polismäns och fjärdingsmäns verksamhet såsom ordningspolis syntes ersättning icke böra utgå till dem annat än då de på överordnads befallning tjänstgjorde utom sitt distrikt.

Justitieombudsmannen framhåller vidare, att frågan, när ett så vittomfattande förslag som det angående omorganisation av polisväsendet skulle kunna framläggas för riksdagen, väl syntes få bero på statsfinansiella förhållanden och om ytterligare utredning av detta spörsmål i dess helhet kunde befinnas erforderlig. Emellertid syntes ett uppskjutande av förslagets vidare behandling eller genomförande icke behöva hindra upptagandet särskilt av frågan om rätt för

polismyndighet i stad att erhålla ersättning för kostnader av här omnämnda slag. Åtskilliga skäl syntes tala för en sådan anordning. Justitieombudsmannen yttrar härom:

Även med fasthållande vid att städerna skulle själva bekosta sitt polisväsen torde fråga kunna uppstå, om denna skyldighet borde omfatta alla slag av utgifter, som kunde föränledas av polisväsendet. Ifrågavarande kostnader syntes just vara av sådan beskaffenhet, att ett undantag skulle kunna tänkas komma i fråga. Dessa kostnader vore nämligen icke av den art, att de kunde sägas härröra av polisväsendet i och för sig och alltså sedan gammalt bekostats av städerna, utan de berodde på förhållanden, som inträtt på grund av nya lagstiftningsåtgärder.

Det syntes också kunna ifrågasättas, om icke grunderna för 72 § i lagen om fattigvården talade för att kostnaderna för handräckning enligt samma lagrum borde i sin helhet gäldas av statsmedel. Att detta icke vore mer än billigt syntes framgå däraf att, ehuru i ovanberörda rättsfall regeringsrätten funnit polismyndigheten enligt lag icke berättigad till ersättning, regeringsrätten dock hos Kungl. Maj:t gjort särskild hemställan om vidtagande av sådana åtgärder, att ersättning bereddes polisen. Man kunde förstå, att en stad ogärna iklädde sig kostnaden för hemsändande till fattigvårdssamhälle av en person, som vid anhållandet kanske tillfälligtvis uppehållit sig i staden och beträffande vilken skäl eljest saknats att bekosta hans bortforsling från staden. Det torde väl ligga en inkonsekvens däri, att ett fattigvårdssamhälle skulle vara befriat från den kostnad, som uppkomme genom att personer av ifrågavarande slag skulle tvingas fullgöra arbete för fattigvårdssamhällets räkning, men i stället nödgas betala den kostnad, vilken uppstode därigenom att dylika personer skulle sättas till arbete för ett annat fattigvårdssamhälles räkning. Skulle det skiljas på kostnaderna, borde det väl snarare vara tvärtom.

Det kunde ej heller vara rimligt, att vissa tjänstemän genom särskilda föreskrifter i en ny lagstiftning försattes i en situation att vid fullgörandet av sin tjänsteplikt nödgas av egna medel förskjuta kostnader, vilka de riskerade att slutligen själva få vidkännas. Att en stads polismyndighet skulle nödgas genom rättsligt förfarande mot staden söka vinna sin rätt syntes ej lämpligt. Ur statens synpunkt borde det också anses angeläget att förebygga, att befattningshavare på grund av särskilda med deras tjänsteåtgärder förenade utgifter skulle frestas draga i betänkande att fullgöra sin plikt.

Därest en allmän omorganisation av polisväsendet icke kunde tänkas genomförd inom en snar framtid, syntes det justitieombudsmannen därför önskvärt, att den landsfiskal enligt kungörelsen den 14 juni 1918 medgivna rätten till ersättning för handräckning enligt lagen om fattigvården kunde utsträckas att gälla jämväl polismyndighet i stad. Med hänsyn till att i stad såväl undersökningar och utredningar i mål och ärenden enligt fattigvårdslagen som handräckning för delgivning av förelägganden enligt 71 § samma lag torde verkställas inom polismyndighetens eget tjänstgöringsområde, skulle ett utsträckande av ersättningsrätten, på sätt sålunda ifrågasatts, icke böra innefatta rätt för polismyndighet i stad till annan ersättning än för handräckning enligt 72 § fattigvårdslagen, nämligen dels för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma föreläggande, som i 71 § sägs, dels ock för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han varit intagen.

*Statens
fattigvårds-
inspektörs
framställning.*

Statens fattigvårdsinspektör har i sin ovanberörda skrivelse erinrat om gällande bestämmelser beträffande ersättning åt landsfiskal för kostnader, förorsakade av handräckning för delgivning av föreläggande enligt 71 § fattigvårdslagen, för inställande till arbete av försörjningspliktig och för återhämtande av person, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, samt vidare anfört:

För polismyndighet i stad, vilken även vore skyldig att lämna handräckning utan kostnad för fattigvårdsstyrelse eller anstalt, kunde ersättning ej nu beredas av statsmedel. Kostnaderna finge i dessa fall bäras av poliskammare eller magistrat. Obilligheten härav syntes ligga i öppen dag. Utgifter för handräckningsresor mellan vitt skilda orter kunde sålunda drabba polismyndigheterna å dessa orter, utan att polismyndigheterna hade rätt till ersättning av statsmedel härför. Det syntes kunna ifrågasättas, om ej häri föreläge fara för att dessa myndigheter skulle på allt sätt söka undkomma sin skyldighet att lämna begärda handräckningar. Detta vore att beklaga i hög grad, då de i 33 § fattigvårdslagen omnämnda arbetshemmen, vilka vore avsedda huvudsakligen för försunliga försörjare, numera började att träda i verksamhet på flera platser i landet och möjligheter härigenom gäves att kunna efterhålla dessa klandervärda personer. En tendens i nyss nämnd riktning syntes kunna spåras i en av magistraten i Uddevalla till Kungl. Maj:t ingiven besvärsskrivelse i anledning av Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Göteborgs och Bohus län resolution den 12 januari 1921, vari ersättning vägrats för kostnader vid meddelad handräckning.

Till undvikande av att fattigvårdslagens bestämmelser om handräckning genom ovillighet och bristande intresse äventyrades, vore det enligt fattigvårdsinspektörens mening av betydelse, att även polismyndighet i stad bleve berättigad erhålla ersättning för sina handräckningskostnader vid de av fattigvårdsinspektören omnämnda förrättningarna.

Såsom av det anförda framgår, skilja sig de av justitieombudsmannen och fattigvårdsinspektören framställda förslagen allenast i så måtto, att justitieombudsmannen ansett den ifrågasatta ersättningsrätten böra begränsas till handräckning för inställande till arbete av försörjningspliktig, som underlåtit efterkomma föreläggande enligt 71 § fattigvårdslagen, samt för återförande till fattigvårdsanstalt av därifrån olovligen avviken person, medan fattigvårdsinspektören föreslagit ersättning jämväl vid handräckning för delgivning av nyssnämnt föreläggande.

*Yttranden
över fram-
ställningarna.*

Över justitieombudsmannens och fattigvårdsinspektörens framställningar hava infordrade utlåtanden avgivits av överståthållarämbetet, som inhämtat yttrande av polismästaren i Stockholm, ävensom av samtliga länsstyrelser, vilka i allmänhet hört vederbörande magistrater, stadsstyrelser, poliskammare och stadsfiskaler samt i vissa fall jämväl polismästare, stadsfullmäktige och fattigvårdsstyrelser.

De sålunda avgivna yttrandena gå alla i tillstyrkande riktning, dock att från några håll alternativt ifrågasatts, huruvida den nuvarande bestämmelsen om förevarande handräcknings meddelande utan kostnad för fattigvårdsstyrelse eller fattigvårdsanstalt över huvud taget borde i fortsättningen bibehållas eller om icke fattigvårdsstyrelse eller anstalt borde förpliktas att åtminstone

delvis vidkännas handräckningskostnaderna. I övrigt hava olika meningar yppats endast med avseende på omfattningen av den ersättningsrätt, som borde tillerkännas polismyndighet i stad.

Beträffande frågan, för vilka handräckningsåtgärder ersättning bör beredas, har det stora flertalet hörda myndigheter ansett rätten till ersättning böra begränsas till de av justitieombudsmannen föreslagna två fallen av handräckning, nämligen för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma sådant föreläggande, som i 71 § fattigvårdslagen sägs, samt för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt. I några yttranden har emellertid ifrågasatts utsträckning av ersättningsrätten till att gälla även andra handräckningsåtgärder enligt fattigvårdslagen, såsom handräckning enligt 62 § för omhändertagande av understödstagares egendom, handräckning för delgivning av varning enligt 74 § samma lag m. m.

Jämväl med avseende på frågan, för vilka kostnader ersättning bör utgå, har flertalet myndigheter tillstyrkt eller lämnat utan erinran justitieombudsmannens och fattigvårdsinspektörens förslag. I åtskilliga av de avgivna yttrandena har emellertid ifrågasatts, huruvida icke — åtminstone i fall, då för handräckningens verkställande längre resa måste företagas — utöver ersättningen för den direkta resekostnaden jämväl dagtraktamente borde utgå.

I samband med spørsmålet om ersättning till polismyndighet i stad för ifrågavarande handräckningskostnader hava två länsstyrelser i sina yttranden ifrågasatt, att den rätt till ersättning, som nu tillkommer landsfiskal, borde utsträckas jämväl till underordnad polisman, som på landsfiskals anmodan i hans ställe fullgör handräckningen.

Fråga om ersättning i vissa fall till underordnad polisman.

I detta avseende yttrar länsstyrelsen i Gävleborgs län:

»Länsstyrelsen vill härjämte, då landsfiskaler ofta torde vara av andra tjänstegöromål förhindrade att själva verkställa handräckning och detta särskilt beträffande inställande av försumliga familjeförsörjare till arbetshem, långt avlägsna från respektive landsfiskalsdistrikt, framhålla önskvärdheten av att ersättning för ifrågavarande handräckningskostnader även tillerkännes polismän och fjärdingsmän, vilka på överordnads befallning verkställa dylik handräckning.»

Länsstyrelsen i Västernorrlands län yttrar i samma ämne:

»Såsom i ärendet framhålles, har genom kungörelsen den 14 juni 1918 ersättning av statsmedel beretts den grupp av polismyndigheten, som faller under benämningen landsfiskaler. Denna ersättning lär dock enligt nämnda kungörelse kunna utgå allenast i det fall, att landsfiskal personligen företager tjänsteresa för ifrågavarande ändamål. Om däremot landsfiskal t. ex. av andra tjänstegöromål ansett sig förhindrad att personligen meddela den begärda handräckningen och i stället, på sätt i ett för länsstyrelsens prövning föreliggande fall ägt rum, anbefallt honom underlydande polisman att efterspana och till fattigvårdsanstalt inställa försörjningspliktig person, synes denne polisman icke vara berättigad att härför erhålla ersättning av statsmedel. Då dylik kostnad näppeligen lär kunna anses såsom sådan särskild utgift, som avses i 2 § av nämnda kungörelse, skulle sålunda antingen polisman, som efter förmans order verkställer handräckningsåtgärd av ifråga-

varande slag, få själv vidkännas kostnaderna därför, eller ock landsfiskalen nödgas av egna medel ersätta nämnda kostnad. Intetdera av dessa alternativ synes länsstyrelsen vara rimligt. Länsstyrelsen tillåter sig därför hemställa, att i sammanhang med prövning av förevarande fråga jämväl måtte tagas i övervägande huruvida icke rätt till ersättning av statsmedel må utsträckas att gälla för all handräckning enligt 72 § i fattigvårdslagen.»

Departements-
chefen.

Vad först beträffar det av vissa myndigheter berörda spörsmålet, huruvida icke vederbörande fattigvårdsstyrelse eller anstalt borde förpliktas att åtminstone delvis bidra till kostnaderna för handräckning av ifrågavarande art, tillåter jag mig framhålla, att avsikten med bestämmelsen om handräckningens meddelande utan kostnad för fattigvårdsstyrelse eller anstalt uppenbarligen varit att icke göra fattigvårdsmyndigheterna mindre benägna att tillgripa det maktmedel mot försumliga familjeförsörjare, som med bestämmelserna om arbetstvång för dessa avsetts. Att vidtaga någon ändring av bestämmelserna i förevarande avseende synes mig icke lämpligt, särskilt med hänsyn därtill, att så kort tid förflutit efter den nya fattigvårdslagens ikraftträdande och att endast ett fåtal arbetshem ännu blivit inrättade. Jag anser därför, att 72 § fattigvårdslagen fortfarande bör bibehållas vid sin nuvarande lydelse.

Däremot finner jag på grund av vad i ärendet blivit anfört synnerligen önskvärt, att åtgärder vidtagas för att även åt polismyndighet i stad i viss utsträckning bereda ersättning av statsmedel för handräckningskostnaderna. Det synes icke vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att en stad, som själv icke har direkt intresse av handräckningen, nödgas bestrida utgifterna för densamma, medan det samhälle, som begärt åtgärdens verkställande, är befriat från varje deltagande i dessa utgifter.

Beträffande omfattningen av den ersättningsrätt, som torde böra tillerkännas polismyndighet i stad, anser jag mig böra helt ansluta mig till justitieombudsmannens förslag, enligt vilket ersättning skulle utgå endast vid handräckning för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma föreläggande, som i 71 § fattigvårdslagen sägs, samt för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, vilken olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt. Jag kan alltså icke biträda de från olika håll gjorda yrkandena på en utsträckning av ersättningsrätten till att avse jämväl andra slag av handräckning enligt fattigvårdslagen. Vad särskilt vidkommer det av statens fattigvårdsinspektör framställda förslaget om ersättning för handräckningskostnader vid delgivning av föreläggande enligt 71 § av ifrågavarande lag, synes sådan ersättning i detta fall icke vara erforderlig, enär, såsom justitieombudsmannen framhållit, dylik delgivning i stad torde verkställas inom polismyndighetens eget tjänstgöringsområde.

Jämväl rörande frågan, för vilka kostnader ersättning bör utgå, vill jag ansluta mig till vad justitieombudsmannen föreslagit. Det från vissa myndigheter framförda önskemålet, att vid ifrågavarande förrättningar skulle utgå jämväl dagtraktamente, har jag icke ansett mig kunna biträda. Det synes nämligen icke lämpligt att i förevarande avseende försätta polismyndighet i

stad i en förmånligare ställning än den, som för närvarande tillkommer landsfiskal. Jag vill fördenskull förorda, att, på sätt nu är stadgat i fråga om landsfiskal, ersättning till polismyndighet i stad må utgå dels för resa, som för handräckningen företages, dels ock för särskilda utgifter, som påkallats för åtgärdens behöriga verkställande.

Vad slutligen vidkommer det av länsstyrelserna i Gävleborgs och Väster-norrlands län framställda förslaget, att rätt till ersättning för handräckningskostnad jämväl måtte tillerkännas underordnad polisman, som på landsfiskals anmodan fullgör handräckning av ifrågavarande slag, finner jag de skäl, som anförts till stöd för detta förslag, i hög grad beaktansvärda. Det torde vara uppenbart att, i synnerhet då fråga är om inställande av försörjningspliktig till ett från vederbörande landsfiskalsdistrikt långt avlägset arbetshem, landsfiskal icke alltid kan utan olägenhet personligen verkställa handräckningen, och det synes därför billigt, att ersättning av statsmedel må kunna utgå även till den, som av landsfiskalen anmodas att i hans ställe fullgöra handräckningsåtgärden. Jämväl i nu angivna fall torde ersättningen — som givetvis bör utgå efter samma grunder, som äro stadgade i fråga om landsfiskal — böra begränsas att avse handräckning för inställande till arbete av den, som underlåter efterkomma föreläggande enligt 71 § fattigvårdslagen, samt för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt.

I fråga om grunderna för beräkandet av ersättning för resekostnad i här avsedda fall torde beträffande polismyndighet i stad böra gälla, att ersättning utgår, där handräckningen utföres av stadsfiskal, enligt femte klassen i resereglementet, dit stadsfiskal är hänförd, och om underordnad polistjänsteman verkställer handräckningen, enligt sjätte klassen i nämnda reglemente. För ersättare för landsfiskal torde reseersättning likaledes böra beräknas efter sjätte klassen i resereglementet, till vilken klass fjärdingsman är hänförd.

Beträffande de närmare villkoren i övrigt för ersättnings utgående torde i fråga om såväl polismyndighet i stad som ersättare för landsfiskal böra i tillämpliga delar gälla de bestämmelser, som i detta hänseende äro stadgade i kungörelsen den 14 juni 1918 (nr 455) angående ersättning åt landsfiskaler för vissa av deras polisverksamhet föranledda utgifter ävensom för telefonavgifter.

Utgifterna för ifrågavarande ändamål torde, såsom beträffande ersättning till landsfiskal nu är fallet, böra bestridas, ersättning för resekostnad från femte huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar och ersättning för särskilda utgifter från samma huvudtitels förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

För genomförande av den sålunda av mig föreslagna utsträckningen av rätten till ersättning av statsmedel lär riksdagens medgivande vara erforderligt. Därest sådant medgivande lämnas, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera utfärda författningsbestämmelser i ämnet.

I detta sammanhang får jag erinra om, att i 72 § av det förslag till lag om samhällets barnavård, som Kungl. Maj:t denna dag beslutat genom pro-

position förelägga riksdagen (prop. nr 150), beträffande handräckning för inställande till arbete hänvisning gjorts till 72 § lagen om fattigvården, samt att i 77 § av samma lagförslag finnes bestämmelse om att viss handräckning av polismyndighet skall ske utan kostnad för vederbörande barnavårdsnämnd eller skyddshemsstyrelse. Frågan i vad mån ersättning av statsmedel bör utgå för handräckning, som i nämnda lagförslag avses, torde böra upptagas till prövning sedan riksdagen fattat beslut i anledning av lagförslaget ifråga. Då den föreslagna lagen om samhällets barnavård är avsedd att träda i kraft först den 1 januari 1926, synes det icke erforderligt att nu taga ståndpunkt till detta spörsmål.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för handräckning i vissa fall enligt 72 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården må, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här ovan angivna grunder, till polismyndighet i stad ävensom till polis- eller fjärdingsman, som på anmodan av landsfiskal i dennes ställe verkställer handräckning, varom nu är fråga, utgå ersättning av statsmedel, för resekostnad från det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar och för särskild utgift för handräckningens verkställande från det under samma huvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved, m. m.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.